

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av en tillgänglig lärmiljö för
alla i ämnet idrott och hälsa i grundskolans årskurs 4-9
vid Kastalskolan i Östersunds kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Kastalskolan avseende verksamhetens kvalitet inom en tillgänglig lärmiljö för alla i ämnet idrott och hälsa (se bilaga 1). Syftet med denna kvalitetsgranskning är att granska i vilken utsträckning undervisningen i ämnet idrott och hälsa, i grundskolans årskurs 4–9, är tillgänglig för alla elever.

Kvalitetsgranskningen utgår från två frågeställningar:

- I vilken utsträckning är undervisningen i idrott och hälsa utformad så att alla elever kan delta?
- I vilken utsträckning skapar rektorn förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever?

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 2). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom någon frågeställning anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. I bilaga 3 återfinns granskningens författningsstöd.

Beslut

Undervisningen i idrott och hälsa är utformad så att alla elever kan delta

Skolinspektionen bedömer att Kastalskolan i Östersunds kommun i hög utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom frågeställningen.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom frågeställningen.

Rektorn skapar förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever

Skolinspektionen bedömer att Kastalskolan i Östersunds kommun i hög utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom frågeställningen.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom frågeställningen. Skolinspektionen avslutar härmed granskningen av Kastalskolan i Östersunds kommun.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive frågeställning.

Undervisningen i idrott och hälsa är utformad så att alla elever kan delta

Inom denna frågeställning granskas skolans arbete för att skapa en tillgänglig lärmiljö i idrott och hälsa, där undervisningen utformas så att alla elever ges möjlighet att delta. Kvalitetskriterierna är fokuserade på:

- Lärares arbete för att stärka tillitsfulla relationer
- Lärares arbete med lektionsupplägg
- Lärares arbete med förhållningssätt och bemötande

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen i idrott och hälsa är i hög utsträckning utformad så att alla elever kan delta.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, lektionsobservationer av undervisningen samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Lärares arbete för att stärka tillitsfulla relationer

Granskningen visar att det finns ett proaktivt arbete i undervisningen för att stärka tillitsfulla relationer och lärare är lyhörda för elevernas perspektiv.

Lärare främjar en gemenskap både elever emellan och mellan elever och lärare. Av samtliga intervjuer och av Skolinspektionens lektionsobservationer framgår att lärarna arbetar främjande för att skapa gemenskap och ett respektfullt klimat. Exempelvis underlättar lärarna interaktioner mellan elever genom att samtala om vikten av samarbete och god laganda. Lärarna styr även gruppindelning, dels för att eleverna inte alltid ska arbeta med sina närmaste kamrater, dels för att ingen elev ska bli utanför. Samtliga elever bekräftar att lärarna samtalar med dem om hur de ska agera mot varandra exempelvis i lagspel och att lärarna styr gruppindelning. En elev berättar att läraren brukar säga att man dels ska vara snäll mot det egna laget, dels mot det andra. Under Skolinspektionens lektionsobservationer på såväl mellanstadiet som högstadiet styr läraren

gruppindelning och upprepar flera gånger under lektionerna att eleverna ska spela på ett kamratligt sätt och att de ska se till att alla elever blir delaktiga. Lärarna avbryter exempelvis pågående lagspel för att samtala med eleverna om hur de ska agera mot varandra, att de ska se till att alla i laget är delaktiga och ger även tips på hur eleverna kan ge varandra uppmuntran. Under observationerna deltar alla elever i aktiviteterna och såväl lärare som elever utdelar uppmuntrande kommentarer såsom "bra kast" eller "vårt lag är så duktiga" eller "bra fångat". Det framgår vidare att lärarna arbetar för att förebygga konflikter genom att vara tydliga med sina förväntningar och informera om vilket förhållningssätt och vilka regler som gäller. Samtliga elever bekräftar att lärarna samtalar med dem om hur de ska vara mot varandra, exempelvis att eleverna inte ska reta varandra eller säga olämpliga saker. Det skiljer sig dock åt mellan stadierna i vilken omfattning eleverna upplever att det är ett respektfullt klimat på lektionerna i idrott och hälsa. Eleverna på högstadiet uppger att eleverna oftast visar respekt för varandra och att det sällan är konflikter. På mellanstadiet däremot uppger eleverna att det varierar hur respektfullt klimatet är och att det kan bli konflikter ibland. De flesta elever uppger dock att läraren ingriper när konflikter uppstår och hjälper eleverna att lösa konflikten. Elever beskriver att läraren exempelvis brukar samtala enskilt med de inblandade. En elev berättar även att läraren kan samtala med hela klassen i slutet av lektionen och att läraren kan påminna om vad eleverna ska tänka på till nästa lektion. Enligt lärarna är klimatet i grupperna överlag respektfullt men de uppger samtidigt att det finns vissa elevgrupper på mellanstadiet där klimatet är sämre. Lärarna uppger att de i dessa fall arbetar aktivt för att bryta grupperingar mellan elever, arbetar med att ta reda på varför vissa relationer "skaver" samt tydliggör vilken struktur och vilket förhållningssätt som gäller.

Lärare tar reda på hur eleverna upplever lektionerna för att förstå vad som motiverar eleverna att delta och för att kunna ta hänsyn till det när de utformar undervisningen. Av intervjuer med såväl lärarna som rektorn framgår att de samtalat mycket om vikten av goda relationer till eleverna och att lärarna försöker skapa goda relationer för att kunna förstå vad som motiverar eleverna att delta i undervisningen och vilka behov eleverna har. Det gör lärarna genom att så snart som möjligt lära sig elevernas namn och ta tillvara alla tillfällen de kan att lära känna eleverna. Vidare beskriver lärarna att elevernas synpunkter fångas upp genom snabba utvärderingar där eleverna visar tummen upp, åt sidan eller nedåt och att elever efter

större arbetsområden får beskriva vad som fungerat bra eller mindre bra och vad de önskar att läraren ska känna till. Lärarna beskriver exempelvis hur de tar hänsyn till elevers olika behov vid gruppindelning. Även om lärarnas grundprincip är att alla elever ska kunna samarbeta med alla justerar de indelningen på ett medvetet sätt utifrån elevers individuella behov. Om en elev exempelvis riskerar att hamna utanför i en grupp kan läraren välja att flytta eleven till en annan grupp som bedöms vara mer gynnsam för elevens deltagande. Lärarna berättar även att de skapat en organisation med parallella lektioner vilket medför att de kan samverka med varandra och lättare flytta elever mellan sig och ändra grupper utifrån elevers olika behov. En elev berättar att läraren varit lyhörd och anpassat gruppindelning när elever kommit med önskemål. Elever uppger vidare att lärarna ibland brukar fråga vad de tycker om undervisningen. Några elever berättar exempelvis att lärarna varit lyhörda för deras önskemål om att utföra en aktivitet när det funnits tid över på lektionen, såsom spökboll eller volleyboll. Några elever uppger att läraren inte alltid behöver fråga vad eleverna tycker eftersom läraren märker om eleverna inte vill vara med på en aktivitet.

Lärares arbete med lektionsupplägg

Granskningen visar att undervisningen är strukturerad, förutsägbar och innehåller aktiviteter på olika nivå. Lärare ger elever stöd och erbjuder alternativ utifrån elevers olika behov så att alla elever kan delta aktivt.

Lärare förmedlar information om lektionens mål, upplägg och innehåll på ett tydligt sätt och undervisningen är strukturerad. Av samtliga intervjuer och av Skolinspektionens lektionsobservationer framgår att skolan har en gemensam lektionsstruktur för att skapa tydlighet och ramar för eleverna. Lärarna inleder lektionerna med att samla eleverna på bestämda platser, ta närvaro och kortfattat berätta om lektionens innehåll. Därefter ger lärarna stegvisa instruktioner under lektionen om hur aktiviteterna ska genomföras och vad eleverna ska öva på. Elever uppger att lärarna har längre och mer ingående genomgångar av krav och vad de ska lära sig i samband med nya arbetsområden. Eleverna berättar att instruktionerna för det mesta är tydliga och att lärarna brukar visa själva eller med stöd av elever hur övningar går till. På Skolinspektionens lektionsobservationer håller lärarna korta men tydliga genomgångar med praktiska exempel på övningar. Lärarna ställer även kontrollfrågor för att få bekräftelse på att

eleverna förstått vad de ska göra. Eleverna kommer snabbt igång med efterföljande aktivitet. Det framgår vidare av intervjuer med elever samt av lektionsobservationer att övergångar mellan olika aktiviteter är lättbegripliga för eleverna. Lärare tydliggör byte av aktivitet genom att blåsa i en visselpipa eller säga till. Vid avbrott får elever även närmare instruktioner om hur den nya aktiviteten ska utföras. Under Skolinspektionens lektionsobservationer genomför lärarna byte av aktivitet med en halv grupp i taget. Det medför att läraren ger instruktioner i ett mindre sammanhang och har möjlighet att anpassa instruktionerna till respektive grupp medan övriga elever fortsätter med den första aktiviteten. När en gruppaktivitet påbörjats avbryter lärarna med jämna mellanrum för att ytterligare förtydliga eller förklara något för eleverna. Det handlar exempelvis om att klargöra spelregler eller ge tekniska råd kring att fånga och kasta en boll. Lärarna uppger att de avslutar lektionerna med att samla eleverna på bestämda platser, knyta ihop innehållet, uppmärksamma det som fungerat bra och kort informera om innehållet för nästa lektion.

Undervisningen innehåller aktiviteter med olika svårighetsnivåer så att alla elever får möjlighet att utmanas och delta aktivt. Av intervjuer med lärarna framgår att lärarna får information om elevers olika behov och förutsättningar genom samtal inom ämneslag samt via samarbete med klasslärare och elevhälsan. Lärare uppger att undervisningen innehåller aktiviteter på olika svårighetsnivåer och ger exempel på orientering där elever kan välja mellan tre olika nivåer för att kunna börja på en nivå de känner sig trygga med. Lärare beskriver dock att de inleder de flesta aktiviteter på en grundläggande nivå för att alla elever ska kunna delta och bygger sedan på svårighetsgrad. Lärare uppger att de då anpassar övningarna till elever som behöver mer utmaningar och som redan behärskar ett moment. Vid simning kan exempelvis elever utmana sig genom att prova olika tekniker och uthållighet. Lärare uppger att elever med större erfarenhet av en övning får utmaningar genom att anpassa sig till andra regler och att förhålla sig till andra elever. Lärare uppger även att de tack vare sina parallella lektioner kan styra gruppindelning och nivåanpassa lagspel. På en av Skolinspektionens lektionsobservationer framkommer exempel på hur läraren anpassar en övning utifrån elevers olika förutsättningar. Läraren erbjuder då två elever en alternativ kastövning i par istället för att delta i en lagövning.

Lärares arbete med förhållningssätt och bemötande

Granskningen visar att lärarna i undervisningen skapar ett klimat där elever vågar utmana sig själva, kan känna tilltro till sin förmåga och får möjligheter att öva och utvecklas i sin egen takt, med fokus på lärandeprocessen snarare än enbart resultat.

Lärarna har planerat för att undervisningen ska ge alla elever möjligheter att uppleva rörelseglädje och utmaningar utifrån sina förutsättningar. Lärarna uppger att utgångspunkten för läsårsplaneringen är att alla elever ska kunna delta och att olika moment i undervisningen inte ska utesluta några elever. I början av läsåret undersöker därför lärarna vilka förkunskaper eleverna har och utgår sedan ifrån det i planering av undervisningen. Av dokument som begärts in från huvudmannen framgår att läsårsplaneringen består av en variation av rörelseaktiviteter, lekar och friluftsliv vilket även bekräftas i elevintervjuer.

Lärarna ser alla elever och skapar en lärmiljö där det finns tid och är okej att öva, pröva och försöka igen. Lärare uppger att deras utgångspunkt i arbetet med att låta eleverna utvecklas utifrån sina förutsättningar är att få in eleven i ett sammanhang där eleven känner sig trygg. Enligt lärare bidrar den gemensamma lektionsstrukturen till att skapa en trygg miljö. Vidare uppger lärare att de parallella lektionerna och samverkan mellan lärarna gör det möjligt för alla elever att delta eftersom lärarna kan ge stöd där det behövs, exempelvis till en elev som behöver prova vissa moment successivt för att stärka sitt självförtroende. En lärare ger exempel på hur en elev med en funktionsnedsättning och begränsad erfarenhet av lagidrott och gruppaktiviteter inledningsvis fick iaktta aktiviteterna på lektionerna. Sedan fick eleven individuellt stöd och handledning och började successivt våga delta. Enligt läraren stärktes elevens självförtroende och deltagandet ökade. Elever uppger att de kan delta i alla aktiviteter om de är ombytt och att lärarna alltid uppmuntrar dem att prova även om de är osäkra och kanske tycker något är svårt. Elever ger exempel på att lärare kan säga att det kommer kännas bra efteråt om de vågar prova.

Undervisningen har fokus på aktiviteter som främjar ansträngning och progression. Av lärarintervjun framgår att lärarna uppmuntrar eleverna att anstränga sig för att bli bättre på något. Lärare uppger att de förklarar skillnaden mellan föreningsidrott och undervisning i idrott och hälsa för eleverna och att skolan är en plats att öva på. Lärarna tydliggör även för

eleverna att de kan behöva öva många gånger för att lyckas. Under Skolinspektionens lektionsobservationer är det tydligt att fokus i lagövningar ligger på att premiera ansträngning i form av att hjälpa varandra i laget snarare än att vinna spelet. Lärare samtalar exempelvis med eleverna om att de ska passa varandra inom laget innan de gör mål och berömmar eleverna när alla elever är delaktiga och uppmuntrar varandra. På flera av de observerade lektionerna syns även exempel på hur läraren planerat för en progression i aktiviteterna. På en lektion övar eleverna exempelvis först på att kasta frisbee parvis och får därefter använda sina färdigheter i en lite mer avancerad övning i lagspel med olika redskap. Lärarna uppger vidare att de återkommande samtalar med eleverna om att inte jämföra sig med andra utan med sin egen tidigare prestation och att de ger individuell återkoppling till eleverna om hur det går i samband med aktiviteter eller efter lektionerna. Under Skolinspektionens lektionsobservationer ger en lärare framåtsyftande återkoppling till olika elever kring kastteknik. Läraren observerar eleverna, berömmar när kasten blir rätt samt visar hur eleverna kan göra och ställer reflekterande frågor när elever inte utför kastet på det sätt läraren instruerat. Lärare ger även exempel på att eleverna i årskurs 9 får göra en mer omfattande individuell reflektion över sin utveckling inom redskapsgymnastik. Eleverna får då göra ett test, träna under några lektioner och sedan värdera sitt kunnande. Elever ger exempel på att undervisningen i idrott och hälsa bidragit till att de blivit bättre på brännboll, att samarbeta och att springa.

Rektorn skapar förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever

Inom denna frågeställning granskas rektorns arbete med att skapa förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever.

Kvalitetskriterierna är fokuserade på:

- Rektorns arbete med arbetsprocesser och samarbete
- Rektorns arbete med grundläggande principer för tillgänglighet

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn bedriver i hög utsträckning ett arbete som skapar förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn och lärare samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Rektorns arbete med arbetsprocesser och samarbete

Granskningen visar att rektorn främjar en tillgänglig lärmiljö i ämnet idrott och hälsa genom att leda ett systematiskt arbete, se till att adekvata åtgärder vidtas och skapar förutsättningar för samarbete mellan lärare och övrig personal.

Rektorn följer upp undervisningens tillgänglighet, identifierar hinder, genomför åtgärder och följer upp resultat av insatserna. I intervju med rektorn framkommer att rektorn har följt upp tillgängligheten i ämnet idrott och hälsa genom exempelvis lektionsbesök, samtal med elever, lärare och elevhälsan i olika forum samt via frånvarostatistik. Rektorn har bland annat identifierat att lärarna haft vissa utmaningar kring att få elever att vilja delta på lektioner i idrott och hälsa och vidtagit åtgärder på olika nivåer. Till exempel har rektorn haft många samtal med lärarna i idrott och hälsa kring detta och även samverkat med elevhälsan och trygghetsteamet för att förstå orsaker till problemen. Med utgångspunkt i dessa analyser har rektorn bland annat fattat beslut om individuella åtgärder såsom alternativa ombytesformer, att lärare möter upp elever utanför undervisningstid eller att elever erbjudits specialidrott. Rektorn betonar dock att specialidrott alltid är tillfällig lösning då målsättningen är att alla elever ska kunna delta i den ordinarie undervisningen. Rektorn har även beslutat om åtgärder på skolnivå i syfte att stärka personalens förmåga att identifiera och undanröja hinder för lärande. Det har rektorn gjort genom att organisera ett systematiskt arbete med kompetenshöjande insatser för personalen kring tillgänglig lärmiljö. Insatsen har pågått under tre års tid i samverkan med elevhälsan och specialpedagogiska skolmyndigheten. Lärarna i idrott och hälsa har ingått i arbetet och samverkat med de andra lärarna i olika gruppövningar och diskussioner. Arbetet har bland annat omfattat relationell kompetens, tydligare lektionsstruktur och ökad samverkan mellan lärarna och elevhälsan. Rektorn uppger att lektionsbesöken i ämnet idrott och hälsa som såväl rektorn själv som representanter från elevhälsan genomfört visat att lärarna i idrott och hälsa har en välfungerande lektionsstruktur och välplanerade lektioner utifrån ett tillgänglighetsperspektiv. Rektorn uppger att det gemensamma arbetet vidare lett till att lärarna i idrott och hälsa snabbare har lärt sig identifiera

elever i behov av stöd, att de ber om hjälp vid behov och att samverkan med elevhälsan stärkts. Av intervjuer med såväl lärarna som rektorn framgår att elevers deltagande för närvarande är högt och att frånvaron i ämnet inte skiljer sig åt jämfört mot andra ämnen.

Rektorn har skapat en organisation där lärare kan få stöd och samarbeta för att undanröja hinder i lärmiljön. Av intervjuer med rektorn och lärarna samt av dokument som begärts in av huvudmannen framgår att lärarna har goda möjligheter att dels samverka med varandra, dels samverka med andra lärare och elevhälsan för att skapa en tillgänglig lärmiljö. Lärarna har avsatt tid i ämneslag varje vecka där de samtalar om tillgänglighet för eleverna, med utgångspunkt i hur undervisningen fungerat och hur upplägg kan förändras inför nästa tillfälle. Utöver dessa möten har lärarna i idrott och hälsa en löpande dialog med övriga lärare och elevhälsans professioner kring eleverna och hur de ska anpassa undervisningen så att alla elever kan delta. Lärarna deltar även vid organiserade möten vid behov samt i skolans gemensamma utvecklingsinsatser kring tillgänglig lärmiljö. Det finns vidare en tydlig rutin för hur lärare ska gå tillväga när de behöver stöd. Rektorn beskriver att lärarna först lyfter svårigheter kring elever med klassläraren och stämmer av vem som gör vad. Vid behov förs ärendet vidare till elevhälsan, trygghetsteamet eller skolledningen. Rektorn uppger att rutinen går igenom varje läsårsstart och av intervjuer med lärarna framgår att de är väl insatta i hur de ska agera vid behov av stöd.

Rektorns arbete med grundläggande principer för tillgänglighet

Granskningen visar att rektorn tydliggör en värdegrund som betonar allas lika värde och ser olikheter som en resurs där målsättningen om full tillgänglighet hålls levande och fungerar som vägledning i det dagliga arbetet med idrott och hälsa.

Rektorn förmedlar en värdegrund som tydliggör att undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska vara tillgänglig för alla elever. Av dokument som begärts in av huvudmannen och av intervju med rektorn framgår att rektorn betonar vikten av ett relationellt synsätt och att utgångspunkten för det arbetet handlar om att identifiera och undanröja hinder i lärmiljön och utveckla undervisningen snarare än att förlägga svårigheter till eleven. Rektorn ser till att lärarna arbetar aktivt med tillgänglighet i undervisningen, bland annat genom fortsatta skolgemensamma insatser kring tillgänglig lärmiljö under läsåret 2026–2027 och genom fortsatta

samtal med lärarna om anpassningar av undervisningsmiljön. Rektorn beskriver exempelvis att skolledningen samtalar med lärarna om hur de ska möta elever och bygga relationer för att elever ska våga vara med i undervisningen. Rektorn uppger vidare att organisationen med de parallella lektionerna medför att lärarna kan samverka med varandra vid gruppindelning och på så vis skapa en undervisningsmiljö där alla elever får möjlighet att lyckas utifrån sina förutsättningar. I intervju med lärarna är det tydligt att de har fokus på att anpassa sin undervisning för att skapa en tillgänglig lärmiljö för alla elever. Lärarna uppger att deras målsättning är att alla elever ska kunna delta i undervisningen och att undervisningen ska vara utformad på ett sådant sätt att den inte utesluter elever. Lärarna beskriver hur de arbetar när en elev blir passiv eller drar sig undan och inte vill delta i undervisningen. Inledningsvis försöker de alltid ta reda på varför eleven inte vill delta och därefter anpassa hur de agerar utifrån det.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom frågeställningen.

På Skolinspektionens vägnar

X Christina Wallin

Föredragande

Signerat av: Christina Wallin

X Malin Larsson

Beslutsfattare

Signerat av: Malin Larsson

I handläggningen av ärendet har även utredaren Maria Levin deltagit.

Bilaga 1: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Kastalskolan den 9 och 10 september 2026. Besöket genomfördes av utredarna Christina Wallin och Maria Levin.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- Fyra lektionsobservationer
- Fyra gruppintervjuer med elever
- En gruppintervju med lärare
- En intervju med rektorn och biträdande rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för att ges en möjlighet att yttra sig över den.

Under 2027 planerar Skolinspektionen att publicera en övergripande rapport. I rapporten redovisas de samlade iakttagelserna från den tematiska kvalitetsgranskningen.

Bilaga 2: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Granskningens syfte är att granska om undervisningen i idrott och hälsa, i grundskolans årkurs 4–9, är tillgänglig för alla elever, utifrån Skolinspektionens framtagna kvalitetskriterier.

Frågeställningar

1. I vilken utsträckning är undervisningen i idrott och hälsa utformad så att alla elever kan delta?
2. I vilken utsträckning skapar rektorn förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever?

Kvalitetskriterier

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Varje frågeställning bedöms i tre nivåer: i hög utsträckning, i flera delar och i låg utsträckning.

Frågeställning 1

I vilken utsträckning är undervisningen i idrott och hälsa utformad så att alla elever kan delta?

Kvalitetskriterium 1a Relationer

Det finns ett proaktivt arbete i undervisningen för att stärka tillitsfulla relationer både elever emellan och mellan elever och lärare, där respektfullhet och gemenskap är framträdande. Det innebär bland annat att läraren är lyhörd för elevernas perspektiv, bekräftar eleverna och exempelvis underlättar interaktioner mellan elever.

Kvalitetskriterium 1b Lektionsupplägg

Undervisningen är strukturerad och förutsägbar. Det innebär bland annat att läraren förmedlar information om lektionens upplägg och innehåll. Undervisningen innehåller olika aktiviteter, uppgifter på olika nivå och läraren ger stöd och erbjuder alternativ utifrån elevernas olika behov så att eleverna kan delta aktivt.

Kvalitetskriterium 1c Förhållningssätt och bemötande

Undervisningen präglas av ett utvecklande klimat så att elever vågar utmana sig själva och kan känna tilltro till sin förmåga. Undervisningen ger eleverna rika möjligheter att öva, pröva och utvecklas i sin egen takt. Undervisningen betonar lärandeprocessen och värderar utveckling högre än enbart resultat.

Frågeställning 2

I vilken utsträckning skapar rektorn förutsättningar så att undervisningen i ämnet idrott och hälsa blir tillgänglig för alla elever?

Kvalitetskriterium 2a Arbetsprocess

Rektorn leder ett medvetet och systematiskt arbete för att främja en tillgänglig lärmiljö i ämnet idrott och hälsa. Rektorn ser till att adekvata åtgärder vidtas för att undanröja identifierade hinder för en tillgänglig lärmiljö. Rektorn skapar förutsättningar för att samarbete mellan lärare och övrig personal sker kontinuerligt i syfte att tillgängliggöra undervisningen i idrott och hälsa.

Kvalitetskriterium 2b Grundläggande principer

Rektorn förmedlar en grundläggande princip som bygger på alla elevers lika värde där olikheter ses som en tillgång och resurs i ämnet idrott och hälsa. Målsättningen om full tillgänglighet är en levande fråga i skolan och fungerar som vägledning för ämnet idrott och hälsa i det dagliga arbetet.

Bilaga 3: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.¹

Enligt 1 kap. 4 § skollagen (2010:800) syftar utbildningen inom skolväsendet till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.² I förarbetena till bestämmelsen framgår bland annat följande. Sverige har internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna som bör vara vägledande för och genomsyra hela skolväsendet. I första hand ligger ansvaret för att de mänskliga rättigheterna respekteras och tillgodoses på varje stats regering men även de statliga och kommunala förvaltningarna har ett ansvar. Detta innebär att den svenska skollagstiftningen och verksamheten inom skolväsendet ska överensstämma med Sveriges förpliktelser enligt dessa överenskommelser. Tillägget om de mänskliga rättigheterna som nämns i bestämmelsen betonar detta.³

Det pedagogiska arbetet vid en förskole- eller skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorerna ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.⁴

Rektorerna beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.⁵

Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika betygskriterier eller

¹ 26 kap. 20 § skollagen.

² 1 kap. 4 § skollagen.

³ Prop. 2009/10:165 s 221.

⁴ 2 kap. 9 § första stycket skollagen.

⁵ 2 kap. 10 § första stycket skollagen.

kriterier för bedömning av kunskaper som gäller, ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser.⁶

Rektorn ansvarar också för att på skolenhetsnivå kontinuerligt planera och följa upp utbildningen, analysera orsakerna till uppföljningens resultat och utifrån analysen genomföra insatser i syfte att utveckla utbildningen. Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av personal och elever.⁷

Barn och elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem.⁸

Alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero.⁹

Eleverna ska genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen.¹⁰

Skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna, för de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på och för att lagar och andra föreskrifter som gäller i samhället ska följas. Skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utbildningen ska utgå från vad som bedöms vara barnets bästa och eleverna ska få kännedom om sina rättigheter.¹¹

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering som har samband med kön,

⁶ 3 kap. 2 § första och andra stycket skollagen.

⁷ 4 kap. 4 § skollagen.

⁸ 4 kap. 9 § första stycket skollagen.

⁹ 5 kap. 3 § första stycket skollagen.

¹⁰ 5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185).

¹¹ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22) 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden.

etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas.¹²

Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Omsorg om den enskilda elevens hälsa, välbefinnande och utveckling ska präglade verksamheten. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.¹³

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen. En likvärdig utbildning innebär inte att undervisningen ska utformas på samma sätt överallt eller att skolans resurser ska fördelas lika. Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla.¹⁴

Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor, i sin verksamhet bidra till att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet, visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt. Läraren ska uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling, tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.¹⁵

Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former. Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för

¹² Lgr22 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmänsklighet.

¹³ Lgr22 1. Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande.

¹⁴ Lgr22, 1 En likvärdig utbildning.

¹⁵ Lgr 22 2.1 Normer och värden, Riktlinjer.

utveckling och lärande. Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande, stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan, stimulera, handleda och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever som har svårigheter. Läraren ska vidare organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.¹⁶

Skolans mål är att varje elev genom egen ansträngning och delaktighet, utifrån sina förutsättningar, tar ansvar för sitt lärande och för att bidra till en god arbetsmiljö. Läraren ska vidare svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad, svara för att eleverna får pröva olika arbetssätt och arbetsformer och tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen.¹⁷

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn bland annat det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och inom givna ramar ett särskilt ansvar för bland annat följande. Att alla elever erbjuds strukturerad undervisning under lärares ledning. Att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas. Att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver. Att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen. Att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen.¹⁸

Undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska syfta till att eleverna utvecklar allsidiga rörelseförmågor och intresse för att vara fysiskt aktiva och vistas i naturen. Eleverna ska genom undervisningen ges förutsättningar att utveckla goda levnadsvanor i syfte att kunna påverka sin hälsa genom livet. Undervisningen ska vara utformad så att alla elever kontinuerligt kan delta i undervisningens aktiviteter och ge eleverna förutsättningar att kunna

¹⁶ Lgr 22, 2.2 Kunskaper.

¹⁷ Lgr 22, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande.

¹⁸ Lgr22, 2.8 Rektors ansvar.

delta i andra rörelseaktiviteter i skolan. Den ska också bidra till att eleverna utvecklar en god kroppsuppfattning och tilltro till sin egen fysiska förmåga. I undervisningen ska eleverna få möta olika slags aktiviteter i varierande miljöer och sammanhang samt få möjlighet att utveckla sin samarbetsförmåga och respekt för andra.¹⁹

Sveriges internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna bör vara vägledande för och genomsyra hela skolväsendet. Den svenska skollagstiftningen och verksamheten inom skolväsendet ska överensstämma med Sveriges förpliktelser enligt dessa överenskommelser. Detta betonas i 1 kap. 4 § skollagen.²⁰ Sådana förpliktelser finns bl.a. i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), som gjorts till svensk lag genom lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till utbildning (artikel 28). Rättigheterna enligt barnkonventionen ska tillförsäkras varje barn, utan åtskillnad av något slag och oavsett exempelvis barnets kön eller funktionsnedsättning (artikel 2).

Sverige har ratificerat Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.²¹ Enligt artikel 24 måste konventionsstaterna säkerställa att de förverkligar rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning i ett inkluderande utbildningssystem. I den allmänna kommentaren till artikel 24 anges bl. a. att inkluderande utbildning är en grundläggande mänsklig rättighet för alla elever. Vidare framgår att inkluderande utbildning är resultatet av en pågående process där aktörerna åtagit sig att arbeta proaktivt med att undanröja hinder som motverkar rätten till utbildning. Inkluderande utbildning förutsätter vidare förändringar i kultur, politik och praktik som tillgodoser möjligheten för ordinarie skolor att på ett effektivt sätt inkludera alla studerande.²²

¹⁹ Lgr22, 5. Kursplaner, 5.4 Idrott och hälsa. Syfte.

²⁰ Prop. 2009/10:165 s 221.

²¹ Sveriges internationella överenskommelser, SÖ 2008:26.

²² Allmän kommentar nr 4 om rätten till inkluderande utbildning, punkt 10. Myndigheten för delaktighet, 2017.